

ՇԻՊՊԵՐ, դ-ր Ի., պրոֆեսոր անգլիական գրականութեան վիեննայի
համալսարանում՝ ՇԵՔՍՊԻՐ—ԲԱԿՕՆԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ:

Հաշտարակութեան անլալտ չը պիտի լինի արև կասկածը, որ սկսում են տարածել Շեքսպիրի գրածքների իսկական հեղինակի անձնաորութեան վերաջ. կասկածը, որպէս չալտնի է, նորանում է, իբր թէ Շեքսպիրը ոչ միայն հեղինակը չէ իւր անունով չալտնի հանճարեղ ողբերգութիւնների և դրամաների (Համլէտ, Օտելլօ, Թադաւոր Լիր և այլն), այլ նա իբր թէ սկի արն մարդն էլ չի եղել, որ կարողանար ալդ տեսակ գրածքների հեղինակը լինել: Աղպիսի կասկածներ չարուցած են զանազան ժամանակներում, բայց ոչ ոք արնքան մեծ աղմուկ չ'առաջացրեց, որքան ամերիկացի Դօննելլի (Donnelly), որը, իւր մի քանի տարի առաջ հրատարակած գրքով, ուղեց ապացուցանել, որ Շեքսպիրի անունով չալտնի գրածքների իսկական հեղինակն է չալտնի ֆիլօսօֆալ և Շեքսպիրի ժամանակակից Բակօն վերուլամցին, որը ապրում էր 16-րդ դարում և 17-րդի սկզբներում: Դօննելլի, ի միջի ալլ հանգամանքների, լիշատակում էր նաև արն, որ, հին հեղինակների սովորութեան համաձայն, Շեքսպիրն ևս իւր անունով չալտնի գրածքների զանազան տեղերում խօսքեր ունի գրած, որոնց միասին դասաորերելը գոյանում է մօտաւորապէս մի ալսպիսի նախադասութիւն, իբր թէ ան՝ Շեքսպիրս, չալտնում եմ, որ իմ անունով գրը-

ւածքները պատկանում են Բակօն վերուլամցուն: Բայց, որ զլխաւորն է, Դօննելլի'ի ասելով, Շեքսպիրը չ'ունէր արն բարձր մտաւոր կրթութիւնը, որ նրան թույ տար արնքան խորմաստ դրամաներ գրելու, դրամաներ, որոնք ենթադրում են խորին տեղեկութիւններ աղգերի պատմութեան, աշխարհագրութեան, բարձր շրջանների կենցաղավարութեան, ֆիլօսօֆալութեան մասին և ալլն: Դօննելլի'ի ասելով, ալդպիսի գործեր գրելու միայն Բակօնն էր ընդունակ:

Ալդ խնդրի առիթով Շեքսպիրի և Բակօնի մասին վերջին տարիներումս լուս տեսան բազմաթիւ գրըւածքներ: Ընդհանրապէս պէտք է ասած, որ ընդհանուր կարծիքը չօգուտ Շեքսպիրի չի խախտել, բայց և արնպէս, Դօննելլի'ի պնդումները լուրջ ուշադրութեան արժանացան. բայց ալդ մասին գրողները մեծ մասամբ Դօննելլի'ի հակառակորդներն են: Նորերումս Հէոսլէրը մի չօգւածով Բակօնի մասին եկաւ արն եղրակացութեան, որ Բակօնի գրածքների ոգին արնպէս է, որ շատ անհաւանական է, որ նա մեծ բանաստեղծ եղած լինէր: Ալթմ դ-ր Շիպպերն է, որը Շեքսպիր-Բակօնեան խնդիրը քննական հասագօտութեան է ենթարկում: Նա ի նկատի է առնում ալդ խնդրի առիթով լուս տեսած բազմաթիւ գրըւածքներ, առաջ է բերում ժամանակակից մարդկանց

խօսքերի մի շարք իրանց անձնապէս ծանօթ Վիլլիամ Շեքսպիրի մասին և զալիս է այս ևզրակացութեան, թէ Շեքսպիր դերասանը նոյն դրամաական բանաստեղծն է։ Դօննեյի խօսքին, թէ Շեքսպիրը եղած է գարեջրագործ, որովհետեւ նա մաստ է ծախել, Շիպլերը պատասխանում է. «Մի պատական գրքի մէջ Ս. Ստոպէս» (C. Stopes) Լօնդօնում ապացուցեց, որ շատ աւելի շուտով Բա-

կօնի համար կարելի է ասել թէ գարեջրագործութիւնով է պարապել, քան Շեքսպիրի համար, որովհետեւ Բակօնը իւր գրածների մի քանի տեղերում ընդարձակօրէն և գործը հասկացողի նման խօսում է գարեջուր շինելու մասին, մինչդեռ Շեքսպիրը մատնում է իւր ծանօթութիւնը գարեջրի հետ միմիայն նրանով, որ խօսում է գարեջրի և նորա ազդեցութեան մասին» Ա. Ա.

ՍԻՄԷՅՆ ՀԱՍՈՒՄԵԱՆ. — «ՄԱՆԻԿ» (Ժամանակակից վէպ)։ Շուշի, տպարան Հայոց հոգևոր Տեսչութեան, 1889 թ., մեծ քառաձալ, 76 էրես, տառ № 12: Գինն է՝ 40 կոպէկ:

Նրեակայեցէք Ձեզ, ընթերցող, պատերազմի ժամանակ՝ արհեստական կերպով նոր կազմակերպւած մի քաղաքում, ուր խմբած են բացի զինուորական և սովորական անձերից աշխարհայեցողներ, որոնց նպատակն է գլխի իւրոտ պատառներ, գիշատել, միանգամից հարստանալ։ Պ. Հախումեանի գիրքը սկսւում է ալբ տեսակի գիշատիչների, չաղացած սարդերի մի զգւելի խնճուղի նկարագրութիւնով։ Դոքա անամօթ են, աներես. դոքա անպատկառ կերպով և անվախ ոտնակոխ են անում ամեն սրբութիւն։ Դոքա հաւատացած են, որ փողն է միակ լարգելի ոգիւ աշխարհումս, որ նա է մարդու գնահատելու չափը, որ նորանով կարելի է գնել ամեն բան։

Ներկորդ գլուխը նկարագրում է միևնույն քաղաքում մի լարգելի բժշկի տուն, ուր ժողովւած են զանազան

տեղական աղաներ՝ հաշիւ տալու գաղթականների համար հաւաքած մթերքների գործադրութեան մասին։ Աղտեղ լուսաբանւում է մեր հասարակական գործերի մէջ լաճախ տեղի ունեցող ալն երեւութը, որ հասարակական գումարները ուտւում, անհետանում են, թագցւում են կամ ծախսւում են ըստ գործավարների ճաշակի։

Ներքորդ գլուխը՝ Թիֆլիսի փողոցային անհոգ կեանքի, մեր անապահով հալ ուսուցչի և մտաւոր աշխատանք ներկալացնող դասակարգի դրութեան նկարագրութիւնն է։

Չորրորդ և հինգերորդ գլուխները նկարագրում են Թիֆլիսի կիսահերոպալացած հարուստ Տօկոսովի կեանքի մի քանի գծերը։ Տօկոսովը, աչքի առաջ ունենալով մօտաւորաբար ընտրութիւնները, սարքում է ճաշ,